

על משכנות הרזעים

רש"י: "התבונני בדרכי אבותיך הראשונים, שקבלו תורתו וטמרו משמרתו ומוצתו, ולכי בדרכיהם"

מכבשונו של רבינו מרן הגאב"ד הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א

גליון מוגדל

גליון מס' 9 שבט - אדר תש"פ

← מסורת ההלכה →

שיעור ליל שבת פקודי תשע"ו

קרא מגילה ולא השמיע לאזנו

ומעתה מיושב, דהחרש שאינו מסוגל לצאת ידי מגילה פטור מקריאת המגילה ולא רק אנוס בקיומה, ושוב ממילא גם אינו בכלל דין ערבות על קריאה זו אף שחייב בכל המצוות.

ויבזה ביאר, הא דאיתא בברכות (דף כ), שאשה שאינה מחוייבת בברכת המזון אינה מוציאה את האיש ידי חובתו. והקשה הרא"ש דאכתי תוציא מהלכתא דערבות, ובאר רע"א שתרופ' הרא"ש הוא דעקב זה שאינה מחוייבת בברהמ"ז אינה בכלל ערבות למצוה זו.

שיטת האבני נזר

ובשו"ת אבני נזר (או"ח סימן תלט) הסכים להא, דמי שאינו בר חיובא במצווה מסויימת אינו בדין ערבות אפילו שהוא "בר חיובא" לשאר מצוות. אך לא הסכים להא, שמי שאינו מסוגל לקיים מצוה מסויימת אינו חייב בה.

והביא ראייה לזה, דהנה לעניין תפילין דרשינן "וקשרתם וכתבתם" שרק מי שישנו בקשירה ישנו בכתביה, ולכן אשה שאינה מחוייבת בהנחת תפילין פסולה לכתובת הפרשיות. ואילו לגבי מי שנגדעה זרועו השמאלית, פסק במגן אברהם (סימן ל"ט) שאף על פי שאינו יכול לקיים מצות תפילין מ"מ כשר הוא לכתובת פרשיות התפילין. הרי להדיא שעל אף שאינו מסוגל לקיים מצות תפילין והוא מופקע מקיומה מחמת מומו מ"מ נחשב כ"בר חיובא" גם לגבי מצווה זו עצמה, רק דפומא הוא דכאיב ליה, ורק מבחינה מעשית וטכנית לא מתאפשר לו לקיים מצוה זו.

עוד מביא ראייה בשם בעל החלקת יואב, דהנה חרש וחרשת לאו בני חליצה נינהו ומ"מ בני יבום הם, וקשה הרי הלכה היא "מי שאינו בחליצה אינו ביבום", וכתבו התוספות ביבמות (דף מד), דבאמת החרשים בני חליצה נינהו רק דפומיהו כאיב להו, ולכן אינם בכלל הדין ש"כל שאינו בחליצה אינו ביבום". חזינן שמי שאינו מסוגל מ"מ נחשב בר חיובא,

ואם כך הוא הדין בחרש שאינו שומע, דמאחר שנתבאר שהוא מחויב החרש במגילה ובשופר ורק מחמת אונסו אינו מקיימן, הרי שהוא עדיין בגדר "בר חיובא", גם בשופר וגם במגילה. אלא שאם כך הדרא קושיא לדוכתא, מדוע אין החרש מוציא את הרבים די חובתם מצד דין ערבות שאינו מופקע ממנה.

וליישב הדבר חידש האבני נזר, שאדם היוצא ע"י אמירת חברו - בין בתורת שומע כעונוה, בין בתורת ערבות - נחשב כאילו הייתה אמירתו כאותו סוג אמירה שאמר מי שמוציאו. וכיון שכך, נמצא שהציבור שיצא מן החרש כאילו קרא את אותו סוג הקריאה שקרא החרש, דהיינו קריאה שאין בה שמיעה והלכך לא יצאו במגילה.

וגדר האבני נזר, יוסבר ביותר ע"פ החזון איש שההלכה של "שומע

הקורא ולא השמיע לאזנו

איתא במתניתין במגילה, שחרש המדבר ואינו שומע אינו מוציא את הצבור במגילה. ומבאר הגמרא שאף שהוא בר דעת, מ"מ כיון שאינו שומע אינו יוצא בעצמו, ולהכי אינו מוציא אחרים ידי חובתם. ואיתא מתניתין כדעת רבי יוסי שהקורא ק"ש או ברכות ולא השמיע לאזנו לא יצא. שאילו לרבי יהודה שהקורא ק"ש ולא השמיע לאזנו בדיעבד יצא אף במגילה יצא, וממילא מוציא את הרבים.

והנה לגבי קריאת שמע ההלכה היא כר' יהודה, שהקורא ק"ש ולא השמיע לאזנו יצא. ותמה הבית יוסף בסימן תרפ"ט על הרמב"ם (בפ"א ממגילה ה"ב) שפסק שחרש המדבר ואינו שומע אינו מוציא את הציבור בקריאת המגילה, וצ"ע.

דין מיוחד במגילה

ותירץ הב"י דס"ל להרמב"ם שבמגילה התחדש דין והלכה נוספת, שמשום פרסומי ניסא אפילו לרבי יהודה אין יוצא הוא עצמו בקריאה בלא ששמע. ולכן גם אינו מוציא אחרים ידי חובתם.

ומבאר הב"י שמקורו של הרמב"ם לחידוש זה, מהא דבסתמא דמתניתין בברכות (דף ט"ו א) איתא דהקורא ק"ש ולא השמיע לאזנו יצא, ואילו במתניתין דמגילה הנ"ל (דף ט"ב) איתא בסתמא דמגילה כהאי גוונא לא יצא, ולכן אינו מוציא אחרים יד"ח. ומכאן הוציא הרמב"ם שבמגילה התחדש דין מיוחד שהשמיעה מעכבת משום "פרסומי ניסא". ומאחר שהחרש אינו יוצא בקריאתו מובן ממילא שאין השומע ממנו יוצא ידי חובתו שהרי קריאתו אינה קריאת מגילה של מצוה.

וכן הדין בחרש המדבר שאינו מוציא את האחרים בתקיעת בשופר, שהרי ברור שהתוקע שאינו שומע לא יצא ידי התקיעה, ושוב ממילא אינו מוציא אחרים, שאין תקיעתו תקיעת מצווה.

מדוע אין החרש מוציא בתורת ערב

אכן הקשו האחרונים דמאחר דקיי"ל דמי שיצא כבר ידי מגילה בכל זאת מוציא את הרבים ידי חובתם, ומהלכתא דערבות, אם כך נימא דאף שהחרש עצמו לא יצא מ"מ תינהי קריאתו להוציא מדין ערבות, שהרי הוא חייב במגילה אלא שהוא אנוס בקיום המצווה ואם כך יש עליו דין ערבות. וכעין זה תקשי גבי שופר, שהרי סוף סוף הוא חייב בשופר ככל איש ישראל אלא שהוא אנוס בקיום המצווה לעצמו שאינו שומע התקיעה אבל עדיין יש עליו דין ערבות וכנ"ל, וצ"ע.

וליישב הדבר, חידש בשו"ת רע"א (סימן ז) שני יסודות. האחד, שמי שיש בו מום שמחמתו אינו מסוגל לקיים מצווה מסויימת נחשב אינו מחוייב באותה מצוה, ולא רק שהוא אנוס בקיומה. עוד חידש, שמי שאינו בר חיובא במצווה מסויימת אפילו אם הוא "בר חיובא" בשאר המצוות אינו בדין "ערבות" להוציא אחרים באותה מצוה.

המשך בעמ' הבא

עמ' 9	קביעת מזוזה בחדר סיעת בני תורה מודיעין עילית	עמ' 8	לדגל ימי השובבי"ם שיחת חיזוק בירושלים	עמ' 12	דברי זכרון על מו"ר מרן המשגיח זצוק"ל מ"קובץ לחושבי שמו" משנת ה'תשל"ח	הספדים על רבינו הגדול מרן ראש הישיבה ה"דרכי שמואל" זיע"א עמ' 4,5,7
עמ' 16	דברי ברכה בכנס הודאה למגבית "פירותיך מתוקים"	עמ' 15	לבקשת רבים מכתבי רבינו הגאב"ד שליט"א בענין הבחירות	עמ' 14	מינוי הגאון רבי ישראל מאיר וייל שליט"א לרב ביהמ"ד "היכל יוסף שלום"	

שיעור ליל שבת פקודי תשע"ו

אך לכאורה נראה פשוט, שגידם שאינו יכול ליטול לולב, וכן אונן, אם קשרו ואגדו את הלולב מסתמא הם בכלל "וקשרתם וכתבתם", כיוון דלא הופקעו מעיקר החיוב וכן"ל. ולפי זה אונן שיכתוב פרושיות, יהיה כשר כמו גידם לדעת המגן אברהם, וכן"ל.

והנה השיכור הגמור, כשוטה יחשב ופטור ממצוות. אך מבואר ששיכור שאכל ושוב נתפקח מברך בהמ"ז. והיינו דנחשב מחוייב בדבר גם בשעת שכרותו, רק שקיבל פטור והוי כמו אונס בקיום המצווה בפועל. ולפי זה יתכן, דאף דאין קטן אוגד הלולב מ"מ השכור כשר לאגדו, [אלא שיש לדון אי בעינן לאגד דעת וכוונת מצווה].

ואמנם כל זה לגבי ההלכות הנובעות מהדין ד"ישנו בקשירה" אי מקרי מחוייב בדבר. וכן לגבי הדין ש"שכל מי שאינו בחליצה אינו ביבום" שתלוי בעיקר חיובו. אבל לגבי דיני ערבות אז לדעת רעק"א, כיוון שסו"ס בשעת האנינות והשיכרות הוא פטור, תו גם אינו מוציא אחרים ידי חובתו, ולא בכלל דין ושם ערבות דבר חיובא הוא בשעת פטור.

והיינו ע"פ מה שייסד לן הגרעק"א, דלענין ערבות בעינן בר חיובא בפועל בשעת קיום המצווה. והביאור בזה, דמה שאדם ערב לקיום מצווה של חברו הוא תולדה של החיוב שלו עצמו באותה מצווה, שכשם שמחוייב הוא בה כן מוטל עליו שתתקיים גם ע"י חברו, וכל שאינו מחוייב ממש אין יסוד לומר שייחוייב לקיומה ע"י חברו. ולכן כל זה שייך רק לדיני ערבות להוציא אחרים ידי חובתו, אבל לגבי דיני "מי שישנו בקשירה ישנו בכתיבה" מופקע רק מי שאינו מחוייב בה מעיקרא כלל ולא במי שמיעה דינו מחוייב הוא בדבר, רק שקיבל פטור אונס וכדומה מקיום המצווה בפועל, ודוק בזה.

ולדעת האבי עזרי הגדר הוא, שצריך שיהיה שם "מעשה מצווה" אצל הערב כמו כל דיני ערבות בהלוואה, ולכן מי שמופקע מקיום המצווה שאינו שומע, אם כן לא מהני מה שקורא לאחרים, דסוף סוף גם קריאתו זו היא פגומה ואינה ראויה לתשלום חובת עצמו, וממילא אינה ראויה לתשלומי ערבות. ולפי שיטתו גם יש לחלק ולומר, דכל זה דווקא לגבי דיני ערבות אבל לגבי דיני "ישנו בקשירה ישנו בכתיבה" תליא בעיקר החיוב, וכמו "בן כר"ך" דוודאי מקרי ישנו בכתיבה גם ב"ד ורק מצד ערבות אינו מוציא את הפרוז וכדעת הירושלמי, וכן"ל.

נפקא מינה בין הגרעק"א להאבני נזר והאבי עזרי

והנפקא מינה בין ביאורי רעק"א והאבנ"ז, היא במי שקורא את המגילה בצבור ואטם הקורא את אזניו, ולא שמע את קריאת עצמו שלפי הבי"ד בדעת הרמב"ם לא יצא ידי חובתו, כי אין בזה פרסומי ניסא. והיינו שלפי האבנ"ז, שזו הייתה השאלה לפניו בשו"ת אבני נזר שם, ועליה השיב שאינו מוציא את הציבור דחשיב כאילו גם הצבור לא שמע. והיינו לשיטתו וכמו שבארנו שהשומעים מתחברים אל קריאת המשמיע וכאילו קראו אף הם בלא לשמוע. ואילו לסברת הגרעק"א שהחסרון בחרש המדבר ואינו שומע הוא מצד שכיוון שמופקע מקיום המצווה בפועל, אינו בדין ערבות כלל, אם כך בש"ץ ששומע אלא שבפועל אטם אזנו משמוע, לא איכפת לן כיוון שהוא מוציאם מדין ערבות והם הלא שמעו. ולדעת האבי עזרי יש מקום לדון בזה, וצ"ע.

והנה האבני נזר שם, הביא שבשו"ת שבות יעקב נשאל אודות בעל קורא כבד שמיעה שלא שמע את הקריאה, ופסק שם שלא רק שהוא אינו יוצא לדעת הרמב"ם אלא אף את הצבור אינו מוציא. ופשוט שלפי"ז אף אם מלים בודדות לא שמע הבעל קורא לא יצאו ידי חובתן לא הוא ולא הציבור. ויש בזה חומרה גדולה.

האם חרש יכול להוציא בברכות המגילה

ונפקא מינה נוספת יש בדבר, דהנה בספר חדושים ובאורים (ברכות ס"ב), העלה את השאלה בדבר חרש המדבר ואינו שומע שאינו מוציא במגילה ולא בשופר, שיש לדון האם מוציא בברכות המגילה והשופר.

ונראה פשוט דלפי סברת הגרע"א, דאינו בר חיובא במצוות אלו הרי גם ביחס לברכות אינו בר חיובא, ונמצא דאין החרש מוציא את הרבים גם בברכות. אך לפי האבני נזר, נראה דמוציא את האילים ואת הציבור בברכות, וכפי שיבואר.

ונקדים, דהנה מלכתחילה חייב אדם לצאת ידי מגילה בעשרה, וזאת משום פרסומי ניסא. ופעמים שהדבר מעכב כגון דקורא שלא בזמנו. ובי"פורים המשולש" שהמגילה נקראת בו בירושלים בערב שבת, אז רבו הפוסקים שמקרי "שלא בזמנו" ואף בדיעבד לא יצא ביחיד, אלא בצבור עשרה. ואמנם נראה פשוט, שאת "ברכות המגילה" יוכל לברך ביחיד ולצאת גם בלא עשרה שלגבי הברכות לא נאמרה כלל ההלכה של "פרסומי ניסא".

אשר לפי זה הדרן לענין החרש, דעל פי דעת האבנ"ז, הוא בר חיובא במצוות השופר והמגילה והא דאינו מוציא הוא רק כי היות והוא אינו שומע, אין השומעים יוצאים די "שמיעת" השופר והמגילה. והנה כל עיקר הטעם שגם במגילה השמיעה מעכבת, משום שרק ע"י השמיעה יוצא די פרסומי ניסא.

כעונה" גידרו הוא ש"השומע מתחבר אל הקורא", ויוצא עמו יחד בקיום המצווה. וכעין זה הוא גדר דין ערבות שהערב נעשה כ"בר חיובא" בחיובו של השומע, והשומע יוצא במעשה שלו ע"י שומע כעונה ובגדר הנ"ל. ובזה יובן היסוד של האבנ"ז, שכמו שהוא עצמו אינו יוצא ידי חובתו בצורת קיום הזו שהרי אינו שומע, ממילא גם אינו מוציא אחרים יד"ח מצד דין ערבות, ונחשב גם להם כתקיעה בלא שמיעה וכקריאה בלא שמיעה, ודוק היטב.

דעת האבי עזרי

ובאבי עזרי (בהלכות ברכות פ"א ה"י) מחדש, דדין ערבות אינו מספיק רק החיוב הכללי שהוא חייב במצווה הזו. אלא אנו צריכים שהמעשה מצווה שמוציא את חברו יהיה בגדר "מעשה מצווה" שיכול הוא עצמו לצאת בו, ולכן אם אצלו בעצמו אינו בגדר מעשה מצווה, שוב ממילא אינו בכלל הערבות ואינו מוציא אחרים ידי חובתם במעשה זה.

וכתב שהגדר הוא ממש כמו דיני "ערב" בהלוואה, שהחובה של השני נופלת עליו ו"ערבות שייך רק באם יכול הוא עצמו לפרוע חובו של השני". לכן מוכרחים שעכ"פ אצלו בעצמו יהיה לזה שם וצורת מצווה, אבל אם הוא את חיובו שלו אינו מסוגל לשלם מכיוון שאינו יכול להשמיע לאזנו ולקיים צורת המצווה כתיקונה, תו ממילא אינו יכול לשלם גם תשלומין של הערבות, שהרי גם אם היה קורא את המגילה בתורת "תשלומי ערבות", ג"כ צריך שישמיע לאזנו. ולכן גם השומעים מהחרש אינם יוצאים ממנו ידי חובתם אע"ג שהם עצמם שומעים את הקריאה דאין מתקיים בהם דין "שומע כעונה" שייסודו הוא מדין ערבות, שכל ישראל ערבים זה בזה כמו שכתב רש"י (ר"ה דף כ"ט א).

וכתב דלפי זה, מי ששכח יום אחד לספור אז למ"ד שכל הימים הוו מצווה אחת והפסיד המצווה, שוב אינו יכול גם להוציא אחרים ידי חובתם בספירתו מדין ערבות. שאע"פ שהוא "בר חיובא" שהרי חייב בספירת העומר אבל כיוון שסו"ס כשסופר אין לזה שם מעשה מצווה של ספירה להני שיטות, שהרי שכח יום אחד והפסיד המצווה, ואין זה "תמימות" תו אינו מוציא אחרים יד"ח בספירה שכזו.

והצדיק ע"י יסוד זה את דעת הפר"ח (בסימן תפ"ט), שדימה הנידון של שכח יום אחד לספור לדין הירושלמי שכן כר"ך אינו מוציא את הפרוז ידי חובתו בי"ד, וחלק על שכנגדו. וכתב ע"ז האבי עזרי, שאפילו שיש לחלק טובא ולומר שכן ט"ו אינו בגדר "בר חיובא" כלל בי"ד, משא"כ מי ששכח לספור שהוא בר חיובא רק שאנוס מלקיים. אמנם כיוון שמוכרח להלכה שמי שמופקע ממצווה המצווה, אינו בגדר "ערבות" במצווה זו אפילו שהוא "בר חיובא" וכן"ל. אם כך הוא הדין במי ששכח יום אחד, לדעת אותם ראשונים שהפסיד המצווה שוב אינו מוציא גם אחרים ידי חובתם מדין ערבות.

ישוב הקושיא על רע"א

וליישב קושיית האבני נזר על הגרעק"א, מדעת המגן אברהם גידם כשר לכתובה תפלין, נראה לומר בזה, דהכלל ש"כל מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה" חלוק מנידון דידן. דהתם לאו מדין ערבות אתינן עליה שהרי אין הכתיבה קיום המצווה ואפשר לכתוב גם בלילה אפילו למ"ד "לילה לאו זמן תפלין", אלא שדינא הוא שמי שאינו מחוייב בקשירה הופקע גם כן מדין כתיבה.

אבל כל זה אמור, רק במי שאינו מחוייב בתפלין מחמת שאינו שייך בהם מצד עיקר החיוב כמו אשה או קטן או עכו"ם. אך הגידם הלא באמת ראוי לחיוב תפלין וחייב הוא בתפלין, אלא שאנוס הוא ופטור מקיומה מחמת אונסו, וכל כה"ג הוא בגדר "ישנו בקשירה" מצד עיקר חיובו ולכן כשר הוא לכתובת הפרשיות. משא"כ לגבי דיני "ערבות" להוציא את הרבים ידי חובתו, זה נמדד אם ישנו בפועל בקיום המעשי של המצווה, שאם הוא פטור מקיום המצווה אפילו מחמת אונס שוב אינו בכלל "בר חיובא" לגבי דין ערבות.

ונביא דוגמא לדבר, מדעת הגרעק"א עצמו. דהנה מסתפק בשו"ת רע"א, בקטן שאכל ומיד הגדיל האם חיובו אז בברכת המזון הוא מדאורייתא כיוון שעתה הוא שבע וחייב בברכת המזון, או שחיובו רק מדרבנן מצד דין חינוך כיוון שבשעת אכילה היה פטור מדאורייתא. והביא לו חתנו ראייה, מדברי החכמת אדם שפסק שאונן שאכל בשעת אנינותו הרי שאחר הקבורה חייב בבהמ"ז, ואם כן הוא הדין קטן שאכל בקטנותו והגדיל בשעת שביעה. אולם רע"א דחה את הראייה, משום דאונן באמת חייב במצוות בשעת האכילה אלא שלפי מצבו קיבל פטור מקיום המצווה בפועל, ולכן כשהוסרה המניעה בשעת שבעו הדר חיובו לעיקרו. ולא דמי לקטן, שמעיקרא בשעת האכילה עדיין אינו מחוייב כלל במצוות מדאורייתא. לפי"ז אונן שפטור מתפלין פשוט שיהא מותר לו לכתוב הפרשיות.

אונן ושיכור אי מיקרו בר חיובא

והנה איתא שאשה וקטן אינם אוגדים את הלולב, לדעת ר"ת שבכל המצוות נאמרה האי ילפותא של "וקשרתם וכתבתם", שרק מי שישנו בקשירה ישנו בכתיבה.

פסקי הלכות שנערך ע"פ דברים שהשיב רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א לרבינו הגאב"ד יבלחט"א במרוצת השנים

דיני פורים

קריאה בשבת

מותר להכין את הקריאה בשבת בתנאי שיעשה הדבר בדרך של לימוד ולא רק כמכין את הטעמים.

בדיני הברכות

הברכות שלפני קריאת המגילה ביום ובלילה מברכים בעמידה אמנם ברכת שהחיינו אפשר לברך בישיבה.

אשה תברך 'לשמוע מקרא מגילה'.

אם דיבר הקורא או השומע בין הברכות לתחילת הקריאה אפי' מילה אחת הפסיד הברכות 'היינו לברכת 'על מקרא מגילה' אבל הברכות 'שעשה ניסים' ו'שהחיינו' י"ל שיצא.

ברכת 'הרב את ריבנו' אחר סיום המגילה יש לעמוד בשמיעת הברכה.

בציבור של נשים אין לברך 'הרב את ריבנו'.

מה שנפסק שאם נזכר שלא בירך י"א שיברך בין הפרשיות (ה'פרשיות' בפרק א' הן בסיום הפסוקים ח' יג' טו' כב') וי"א לפני 'איש יהודי' ולפני 'בלילה הוא' (תרצ"ב ס"ק ו' ט') אם לא בירך באלו יכול לברך בשעה שהבעל קורא ממתין מפני הכאת המן.

מה שנוהגים שפושט את המגילה דף על דף ובסיום הקריאה חוזר וגולל שנית ורק אח"כ מברך (תרצ"ב א' תר"צ יז') המנהג הוא רק במי שמוציא את הרבים בציבור, ולא בקריאת היחיד. וגם בציבור, רק הקורא עושה כן, ולא היחידים. וכל זה שלא גלל תוך כדי קריאה אבל אם גלל תוך כדי קריאה את המגילה כך שבסוף הקריאה המגילה נפתחת מסופה אינו צריך לגלגל להתחלה קודם הברכה.

דיני קריאה בציבור

הקורא בפני עשרה גברים שכבר יצאו ידי חובת קריאת המגילה אף הוא נחשב כקורא בציבור.

נער בן שלוש עשרה מוציא את הגדולים ואין לחשוש שמא לא הביא סימני גדלות.

המוציא אחרים

אם הבעל קורא יצא כבר ידי חובתו עדיף שיברך אחד האנשים שלא יצא, וכן בנשים המנהג שאשה אחת תברך ותוציא את כולן.

הפסיק בקריאה

שו"ת מרבינו הגאב"ד שליט"א בדיני פורים מרשימות א' התלמידים

מי שקורא עם הש"צ בלחש את המגילה מילה במילה, האם נחשב כקורא עם הציבור?

ת. אם קורא במגילה כשרה, שפיר דמי כמבואר. בתרצ"א שעה"צ יא. ועיי"ש היטב. ואם קורא מתוך המודפס, אסור, תרצ"א סוף ס"ק יג.

האם יש דין ברוב עם הדרת מלך לנשים להעדיף שישמעו קריאת המגילה ברבים?

ת. כתב הרמ"א תרפ"ו: "מנהג להביא קטנים וקטנות לביהכנ"ס" כדי לחנכם שיהגו כן בגדלותם, (ביה"ל), מוכח שגם נשים חייבות בקריאת ביהכנ"ס.

מי שאין לו מגילה האם ומתי מברך שהחיינו וברכת שעשה ניסים?

ת. ספק בדבר, ועל כן אינו מברך, ועיין תרצ"א ביה"ל ד"ה שהחיינו.

בדיני משלוח מנות ומתנות לאביונים

4. מה הגדר של אביון וכמה שיעור מתנות לאביונים?

ת. אביון הוא "עני" היינו שאין בידו פרנסה, למלא כל צרכו. והנתינה לו היא צדקה.

הסכום: בדיעבד בשוה פרוטה. לכתחילה כדי לקנות לו מאכל שראוי להנות ממנו בפורים.

5. מה סדר עדיפות נתינת המתנות לאביונים מדין עני עירך?

ת. בכל צדקה עניי עירך קודמין, ולא דווקא "עירך" אלא גם חבורת אנשים שאתה משתייך אליה. וגם במתנות לאביונים קיים דין זה, ומ"מ נאמר שכל הפושט יד נותנין לו.

6. האם העני חייב להשתמש במתנות לאביונים דוקא לצורכי סעודה או לכל דבר שירצה?

ת. לכל לדבר שירצה.

7. האם אשה יכולה לתת משלוח מנות ומתנות לאביונים בלי לשאול את בעלה רשות?

ת. הכל ברשות בעלה. אמנם אם ברור שמסכים, יכולה ליתן.

8. האם יכול לקיים במשלוח מנות לעני אף מתנות לאביונים בזה?

ת. הדבר ספק, ולכן אין לעשות כן (ביה"ל סוף תרצה)

9. האם ניתן לקיים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים מכסף מעשרות?

ת. עיקר החיוב הוא משלוח מנות ליחיד, ומתנות לאביונים לשניים. כמבואר בתרצה ובתרצ"ד. מעבר לזה וגם בנתינות הכרחיות אלו, אם נותן לעניים מעבר למינימום הנדרש, שפיר נותן משל מעשר.

10. האם יכול לקיים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים ע"י שמזכה ע"י אחר?

ת. אם מודיעים לעני, והוא יכול להשיג זאת במשך הפורים, מועיל הדבר. באשר למשלוח מנות אם מודיעים כנ"ל מהני. ואם מודיעים, ואין סיפק בידו לקבלם מבעוד יום, ספק בדבר. וכמובן שאם לא יצא עדיין ידי המצוה, אין לו לנהוג כן.

11. האם שותפים יוצאים במשלוח מנות ומתנות לאביונים שנותנים בשותפות?

ת. שותפים שמוסרים משלוח מנות, אם יש בחצי הכמות כדי משלוח מנות, או מתנות לאביונים, שפיר דמי.

דברי הספד במסע אשכנזיה דרבי רבינו הגדול מן ראש הישיבה הדרוכי שמואל זיע"א במעמד רבבות אלפי בני ישראל

- כדאי הוא הדבר הזה למסור נפשו עליו

איש יהודי היה בארץ ישראל ושמו שמואל בן רבי שלמה זלמן - האיש הזה לא יכרע ולא ישתחוה.

איש יהודי - כמו היהודים של פעם.

היחידי שעומד בפרץ, ישנם כמה שעוזרים לו, אבל הוא עמד בראש המלחמה כנגד הגזירות לבטל מעם ישראל את דתם ותורתם.

שארית דורות הקדמונים, למרות כל ההתנגדויות הוא מסר את נפשו על זה, כפשוטו. כמו שראינו במכתב מבן הנצי"ב שהעיד לזכרון מה שציווה עלי אבא, שנחלה מחמת סגירתה של ישיבת וואלאז'ין שבאה כתוצאה מעמידתו האיתנה לבל יחדרו אליה רוחות זרות, ואמר שכדאי הוא הדבר הזה למסור נפשו עליו, ואכן זה התקיים, ולאחר מכן הסתלק לבית עולמו.

עמד בעוז מול כל הגזירות מבית ומחוץ ומסר נפשו על זה כפשוטו, הנה הוא כאן שוכב לפנינו, ועתה איך נישא פנים!?! - - -

אני שואל את עצמי, מה הוא היה רוצה שנגיד עכשיו?! הוא היה רוצה שלא לדבר עליו, אלא לדבר על המצב! נמצאים כעת בעת מלחמת שמד, להשמיד את כל היהודים, בנים ובנות. עליון לשמור בכל תוקף, כיון שזה הסיכוי היחידי להינצל מזה, שאף בחור לא ילך להתייצב! לא לפחד מהמשטרה אם הם תופסים אותו. על דעת זה - שיכנס לבית הסוהר בשמחה בראש מורם ובעוז, כמו שראינו בחורים שעשו את זה, קידשו שם שמיים. נכנסו לצינוק, לחדרים מבודדים וקיבלו הכל באהבה למען שמו יתברך.

ומי רומם אותם לזה? מי ניהל את זה? הוא לבדו, מול לעג של אחרים.

לאחרונה התחילו עם גיוס בנות, כידוע. והנה התוצאה לפנינו, שלבו הגדול לא עמד בזה.

אני עושה אומדנא מה הוא היה רוצה שאני אגיד. שכל השונאים מכל הסוגים לא יחשבו לעצמם שהמערכה אבדה - חלילה!

נמשיך בכל עוז ובכל תוקף! הבחורים הללו הראו דוגמה מה זה להילחם בחירוף נפש, לא להתייצב, ולהפגין בכל עוז, כנגד גזרת השמד!

נמשיך במלחמתו הכבירה ביתר שאת וביתר עוז

איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי, איככה אוכל וראיתי באובדן מולדתי. השלטון יכול למלא את כל בתי הסוהר, זה לא יעזור להם כלום. זה הסיכוי היחידי. כל הפטופטים של הפוליטיקאים - הכל שטויות, זה הסיכוי היחידי להעביר את רוע הגזירה, ועל זה הוא מסר את נפשו, והנה אנחנו רואים לפנינו את זה - כפשוטו.

כל ההתערבות שלהם בחינוך, גזלנים! הם לוקחים מיסים מכולם, והמיסים צריכים להתחלק 'שווין בנטל' להתחלק בהם כולם, תנו לחרדים יראי ד' לנהל את חינוך ילדיהם כפי שהם רוצים, אבל לא, הם אומרים "כולה שלי". הם מתערבים בחינוך הילדים, וכבר מגני

הילדים, הם רוצים לעקור את הכל. וכידוע, כפי שהורה לנו, אין ברירה אלא להתנתק מהם ומהמונם, לחנך בחינוך הטהור מבלי ליטול מהם פרוטה אחת, הם גזלנים הם גוזלים אותנו זה כסף שלנו ולא שלהם, זה המיסים שלנו.

רבתי, הם גזרו על מכסות ויעדים, וכבר אמרו הבג"ץ שאינם רוצים נוער נושר, אלא הזאב רוצה לטרוף את הכל, את העילוויים של חברון, של פוניבז', של בריסק, של מיר, של כל הישיבות. עד שיגמור לטרוף את הכל, הוא ישרר רעב.

המאבק על זה הוא הצלת היהדות ממש, והוא עמד בראש.

אנן סהדי שהוא רצה שיודיעו פה, שמי שחושב שהמאבק כעת נחלש, טעות בידו! אנחנו נמשיך ברוחו הכבירה להלחם ולהתנהל בכל עוז, והקב"ה יהיה בעוזרנו. אלו הדברים שברור שהוא רצה שיגידו פה.

ונעבור לדברים שהוא לא היה רוצה שיידברו פה.

מרא דכוליה תלמודא

הוא היה גאון הגאונים, כל רז לא אניס ליה, כל דבר שדברו איתו שום דבר לא הפתיע אותו, מעולם לא ראיתי מישהו שהצליח להפתיע אותו, כל נושא; שדיברו איתו הוא ידע. הייתי בהזדמנויות רבות, בכינוסי רבנים בחגים וכד' שבאו לדבר בלימוד, וכל נושא שהעלו הוא מיד ידע את כל המקורות, כל הראשונים והאחרונים, הכל הוא ידע, מי יתן לנו תמורתו, בעמקות בהיקף.

כאשר היה נמצא בחתונות של תלמידיו, היה מחזיק גמרא ולומד, הצצתי לראות איזה מסכת הוא לומד, אמרתי בטח מסכת של הישיבה אפשר ללמוד גם כשיש רעש, אבל לא, הוא למד מסכתות בקדשים טהרות, עם כל הריקודים וההפרעות, ראשו וכולו שקוע בעניינים הסבוכים של קדשים טהרות, היכן יש דבר כזה.

אני נזכר, לפני כמה עשרות שנים היה לי ישיבה בבית חלקיה, ופעם אחת שמעתי שהוא אמור להזדמן לבית חלקיה לשמחת שבע ברכות אצל אחד התושבים, בקשתי ממנו שיבוא לומר שיעור אצלי בישיבה, אמרתי לו שלא משנה על מה יהיה השיעור העיקר שימסור אצלנו שיעור, ולאחר שהפצתי הסכים. באתי ללוות אותו לישיבה, ובדרך רק כאשר כבר התקרבו כעשר מטר לפני הכניסה לישיבה, שאל אותי: "שכחתי לשאול אותך איזה מסכת לומדים?" אמרתי לו: בבא מציעא. ונכנס ועל המקום התחיל למסור את שיעורו שם בעומק העיון ובהיקף עצום, עם הקצות והרע"א וקונטרס הספיקות, והיה נראה כאילו הכין את השיעור הזה במשך שבועיים, וכך היה תמיד כשהיה פוגש בבני תורה ומיד היה שואל היכן אוחזים בלימודם, ועל אתר החל לדבר עמם במעמקי הסוגיות כאילו ממש עכשיו לומד סוגיה זו.

וכל זה מכח ההתמדה הנוראה שלו, וכמו שהזכרנו ראו את זה גם בחתונות. ובאמת ידע את כל חלקי התורה בעיון מבהיל.

הקב"ה יעזור שנוכל להמשיך בדרכו, להתחזק בדרכו, ונזכה שימחה ד' מפנינו דמעה, ונפטר במהרה מכל הגזירות הללו, ונזכה לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן סלה.

